

Över-Neder Lappfors Byaråd r.f.  
Studieförbundet i Österbotten r.f. / POMO+

# Byautveckling i Lappfors

*Susanne Jungerstam-Mulders  
Mikaela Guldén*

*Svenska yrkeshögskolan  
Institutionen för forskning och utveckling  
Sektorn för hälsovård och det sociala området  
Seriegatan 2  
65320 Vasa  
[www.syh.fi](http://www.syh.fi)*

december 2006

# Innehåll

<b>Projektets bakgrund</b>	<b>3</b>
<b>Undersökningens målsättning</b>	<b>3</b>
<b>Svarandenas bakgrundsdata</b>	<b>5</b>
<b>Byrådetets verksamhet och frivilligarbete</b>	<b>6</b>
<i>Förslag till aktiviteter som byrådet kunde arrangera</i>	7
<i>Frivilligarbete</i>	8
<b>Byns starka och svaga sidor</b>	<b>8</b>
<i>Byns starka sidor</i>	9
<i>Byns svaga sidor</i>	10
<i>Hotbilder</i>	12
<i>Utvecklingsmöjligheter</i>	13
<b>Utveckling av byn</b>	<b>14</b>
<i>Åtgärder som gynnar nyinflyttning</i>	14
<i>Trivsel och sammanhållning</i>	16
<i>Signegården</i>	17
<b>Kommentarer</b>	<b>18</b>
<b>Sammandrag och konklusion</b>	<b>19</b>
<b>Bilagor</b>	<b>22</b>
Bilaga 1. Frågeformulär	

## Projektets bakgrund

Studiefrämjandet i Österbotten r.f. har inom ramen för POMO+ genomfört ett projekt som kallats "välfärdstjänster i byarna" under år 2006. Sex föreningar i sex byar i Österbotten har deltagit i projektet, bland dessa Över-Neder Lappfors byaråd r.f. Övriga föreningar/byar som varit med är Byaföreningen i Sideby, Byaföreningen i Perus, Daghems- och byagårdsföreningen i Såka, Pensionärshemsföreningen i Öja (i samarbete med flera andra föreningar i Öja), jämte Pensionärshemsföreningen i Kronoby.

Ett av projektets centrala målsättningar har varit att ta fram faktaunderlag för förutsättningar för tjänsteproduktion i byarna. För planering och utformning av enkäter och intervjuer samt sammanställning av resultat, har Studiefrämjandet vidtalat Svenska yrkeshögskolan, sektorn för hälsovård och det sociala området, institutionen för forskning och utveckling. Arbetet har därefter skett i samråd mellan föreningsrepresentanter, Studiefrämjandets medarbetare och Svenska yrkeshögskolan (SYH), så att föreningarna och yrkeshögskolan tillsammans kommit överens om enkäters och eventuella intervjuers innehåll. SYH har slutligen utformat enkäterna, medan föreningarna ansvarat för distribuering. I de fall intervjuer har hållits har antingen föreningsmedlemmar eller tredje part utfört intervjuerna. Svenska yrkeshögskolan har därefter sammanställt slutrapporter för de enskilda undersökningarna, likväl som för projektet som helhet.

I det följande redogörs för målsättning och upplägg av enkäter i Lappfors, varefter resultatredovisningen tar vid. I resultatredovisningen redogörs för svar som framkommit i enkäterna i enlighet med de kategorier enkäten omfattat. Därefter avslutas rapporten med en sammanfattning och konkluderande diskussion.

## Undersökningens målsättning

Över-Neder Lappfors Byaråd r.f. har sammanställt en byautvecklingsplan 1997, som uppdateras inom ramen för projektet Byaplan 2005. Arbetet sker samtidigt som byarådet erfar en ökande oro för utflyttning och indragning av service i byn. Även skolan hotas av indragning inom loppet av några år om elevunderlaget sjunker så drastiskt som det nu ser ut. Mot bakgrunden av detta har ett antal områden identifierats som byarådet önskar utreda närmare.

De temata som man valt att fokusera på är:

- hur invånarna ser på byn idag: styrkor, svagheter, möjligheter och hotbilder
- åtgärder som skulle underlätta nyinflyttning jämte åtgärder som ökar trivsel och sammanhållning i byn
- deltagande i aktiviteter som arrangeras av byarådet, byarådets verksamhet och invånarnas intresse av frivilligarbete
- utvecklande av verksamheten vid Signegården

Byarådets avsikt är att framöver initiera en dialog och debatt tillsammans med byinvånarna om byns framtid, om hur byborna vill att sammanhållningen och vi-andan i byn skall utvecklas, och om hur man kunde attrahera en ökad inflyttning till byn. Till grund för debatten skall den enkät ligga som sammanställts utgående ifrån de områden som lyfts fram ovan (se bifogad enkät, bilaga 1), och som ligger till grund för sammanställningen i denna rapport.

Enkäten har uppgjorts av Svenska yrkeshögskolan och distribuerades av byarådet till alla hushåll i Lappfors, sammanlagt ca 140 st, i början av oktober 2006. Tillsammans med enkäten följde ett frankerat svarskuvert och svarandena ombads returnera enkäten till Svenska yrkeshögskolan senast den 9.10., d.v.s. inom en dryg vecka efter att enkäterna delats ut.

Av de ca 140 enkäter som delades ut returnerades 46 ifyllda enkäter, vilket motsvarar en svarsprocent på ca 33%. Detta bör anses vara en rätt god svarsprocent med tanke på enkätens allmänna karaktär med förhållandevis många öppna frågor. Öppna frågor upplevs ofta som svårare att besvara än frågor med ikryssningsalternativ. Dessutom skickades inga påminnelser ut, vilket sannolikt skulle ha höjt svarsprocenten en aning.

Alla distribuerade enkäter var svenskspråkiga, vilket eventuellt också höjde tröskeln för somliga finskspråkiga att fylla i enkäten. Eftersom den stora merparten av invånarna i Lappfors i alla fall torde ha svenska som första språk, torde antalet finskspråkiga hushåll som inte besvarat enkäten trots allt vara lägre än andelen svenskspråkiga som inte besvarat enkäten.

Enkäterna var överlag välifyllda, och de flesta svaranden har fyllt i frågorna utförligt och med stor omsorg.

I redovisningen nedan är avsikten inte att ordagrant återge alla åsikter, förslag eller kommentarer som framkommer i enkäterna. Istället är avsikten i första hand att

återge helhetsintryck och allmänt förekommande uppfattningar. Därutöver är avsikten att i korthet också redogöra för de avvikande och alternativa uppfattningar som råder, för att på så sätt ge en mera mångsidig bild av svaren. Konklusionen i denna rapport skall inte heller ses som en slutprodukt: den skall ligga som grund för vidare diskussion i byn, mellan invånare och föreningar och övriga intressenter som tillsammans skall formulera de strategier som man vill satsa på i framtiden.

## Svarandenas bakgrundsdata

I enkätens första avsnitt efterfrågades bakgrundsdata för den enskilda svaranden. Frågorna gällde svarandens kön, födelseår, modersmål och hushållets sammansättning. Dessutom efterfrågades utbildning och yrke för både den svarande och för andra vuxna familjemedlemmar. Här var avsikten att få en inblick i vilka resurspersoner som finns i byn. Men eftersom svarandena trots allt inte uppgår till flera än 46 till antalet, och då avsikten *inte* är att lyfta fram enskilda svaranden så att de eventuellt kan kännas igen i svarssammanställningen, behandlas bakgrundsdata här summariskt.

20 män och 24 kvinnor har besvarat enkäten, samt två som inte uppgivit om de är kvinna eller man. Av dessa har den stora merparten svenska som modersmål; endast ett fåtal har fyllt i att de har finska som modersmål. 17 av de svarande bor tillsammans med en annan vuxen i samma hushåll, 17 bor med annan vuxen och ett eller flera barn. Bland dessa varierar barnens ålder stort, så att de yngsta barnet är spädbarn, de äldsta barnen är myndiga. Flest barn som ingår i de hushåll som besvarat enkäten är i den åldern att de är elever i lågstadieskola. Utöver dem som bor med annan vuxen eller annan vuxen och barn, förekommer sex svaranden som uppger att de bor i hushåll med endast en vuxen, och ett fåtal svaranden som bor i hushåll med en vuxen och ett eller flera barn. Ytterligare ett fåtal svaranden uppger att de bor i annan hushållssammansättning, varvid vuxna barn i samma hushåll omnämns, och i något enskilt fall även hund eller katt.

I frågan om svarandenas ålder varierar svarandena så att den äldsta är född på 1910-talet, och den yngsta på 1980-talet. Flest svaranden, eller elva personer, är födda på 1950-talet (47-56 år). Antalet svaranden i åldern 37-46 och 57-66 är nio för vardera åldersgruppen, vilket betyder att 64% av de svarande är i åldern 37-66 år. Därutöver är elva svaranden äldre än 66 år, varav sex är födda på 1930-talet, medan sex svaranden är yngre än 37, varav fyra är födda på 1970-talet.

Till utbildningen uppger 23 svaranden att de har yrkesskola eller facklig skola (motsvarande institutnivå) som högsta erhållna utbildning. Tolv svaranden har genomgått mellanskola eller folkskola, medan tio svaranden har studentexamen och/eller studentexamensbaserad utbildning (yrkeshögskola eller universitet).

Alla svaranden har inte uppgivit sitt yrke, men bland dem som uppgivit yrke förekommer elva svar varur framgår att svarande är pensionär. Ytterligare sex svaranden är verksamma inom vård och omsorg, tre personer arbetar entydigt inom serviceyrken, och ett fåtal inom byggnadsbranschen och metallindustri, elektronik eller kommunikation. Ytterligare förekommer yrkesbeteckningar inom skol- och utbildningsväsendet, jämte svaranden verksamma inom jordbruk och transport. Härutöver förekommer flertalet yrkeskategorier som på basen av titel inte lätt låter sig kategoriseras, inklusive kontorsarbetare, ingenjör, företagare m.fl.

Bland de svarandes familjemedlemmar återfinnes liknande yrkesbeteckningar som ovan, varvid den största gruppen även här är gruppen pensionerade (sju svar). Ett fåtal familjemedlemmar arbetar inom vård och omsorg, tre uppges vara företagare, tre arbetar inom transport. Enskilda svaranden arbetar inom industri eller snickeri, och dessutom förekommer ett fåtal yrkesbeteckningar som här utelämnas för att de lätt kunde medföra att de enskilda svarandena kan identifieras.

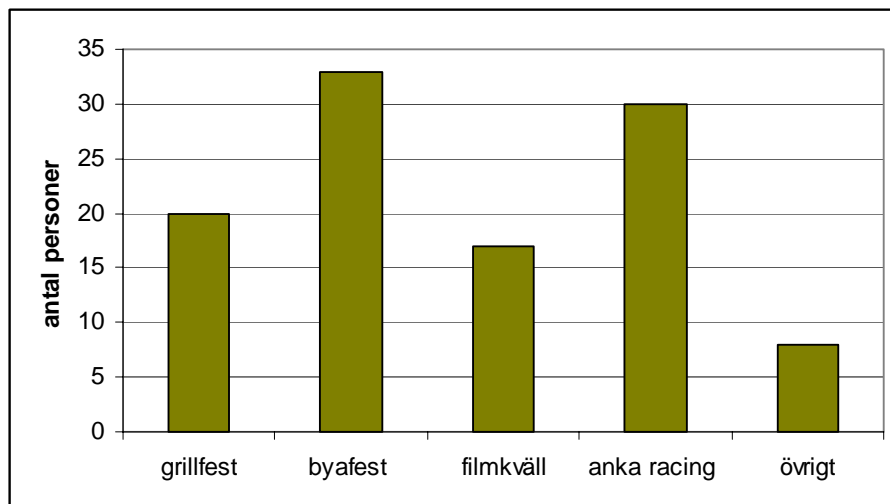
## **Byarådets verksamhet och frivilligarbete**

I frågan om byarådets verksamhet och frivilligarbete ställdes tre frågor: den första frågan gällde vilken verksamhet som byarådet arrangerat som svarande deltagit i, den andra utgjordes av en öppen fråga om förslag till verksamhet, och den tredje berörde intresset av att själv delta i frivilligarbete i form av talko- eller föreningsverksamhet. Observera att den sistnämnda frågan inte specifikt berörde intresse för att delta i byarådets verksamhet.

I frågan om vilka av byarådets aktiviteter svaranden deltagit i tidigare, uppger 20 svaranden att de deltagit i grillkväll minst en gång. Av dessa har sju varit med flera gånger. Tolv svaranden uppger däremot att de aldrig deltagit i grillkväll, medan 14 inte uppgivit om de deltagit eller ej. Här utgår vi dock ifrån att de som valt att inte kryssa i att de tidigare deltagit i de olika aktiviteterna, sannolikt inte har deltagit i aktiviteten oberoende av om de kryssat för "nej"-alternativet eller ej. Detsamma gäller för de övriga aktiviteterna där inte heller totala antalet ikryssade svar motsvarar det totala antalet returnerade enkäter.

33 svaranden har deltagit minst en gång i byafesten, medan 17 svaranden deltagit minst en gång i filmkväll. I Anka-racing, som arrangerades för första gången förra sommaren, deltog 30 av de svarande. Dessutom uppger enskilda svaranden att de också deltagit i talko på Signegården, vändagskaffe, söndagskaffe, mogendans m.m. Ett fåtal svar på frågan om andra aktiviteter som byarådet arrangerat som man deltagit i betonar verksamhet inom övriga föreningar.

I figur 1. illustreras bybornas deltagande i olika aktiviteter. Här uppges antalet svaranden som deltagit minst en gång i respektive aktivitet.



Figur 1. Deltagande i aktiviteter som byarådet arrangerat (n=46)

#### *Förslag till aktiviteter som byarådet kunde arrangera*

I frågan om annan verksamhet som byborna gärna skulle delta i om byarådet skulle arrangera dem, förekom ett flertal svar. En del av dessa utgörs av *sällskapsaktiviteter med lekfulla teman*, såsom bingokvällar (två svar), frågesportkvällar, spelkvällar och rodd- eller metetävling. Det förekommer även förslag om andra *sällskapsaktiviteter*, bl.a. öppet hus-kväll på Signegården med läsesalong, *vinprovning* och träffar med *kaffe*, t.ex. kaffesits för äldre och julkaffe.

Ofta förekommande är även förslag om *kvällar med matlagning på agendan*, t.ex. matlagningskurser, gammaldags mat, studiecirkel för matlagning, temakvällar vid middagsbordet och pizzakvällar speciellt för ungdomar.

Dessutom finns många svar som anknyter till *naturen som upplevelsemiljö*. Här förekommer förslag om gemensamma naturvandringar, cykelturer i naturen, skiddagar och svampplockning med konsulent. Det sistnämnda kunde enligt

förslagsgivaren gärna kombineras med tillredning i Signegården, vilket i sin tur kunde utgöra en variant av kvällsmiddag med tema som efterlystes i den förra kategorin.

Ytterligare förekommer sju förslag om *föreläsningar*, varvid temat kan variera. I de flesta förslagen är temat dock ospecificerat, med betoning på "intressanta" föreläsningar, eller föreläsningar av intressanta eller kända personer. Därtill förekommer också förslag om *diskussionskvällar* och *temakvällar* (tre förslagsgivare utöver ovannämnda) som eventuellt kunde kombineras med diskussionsledare eller föreläsning.

Diskussionskvällar efterlyses också i frågan om hur byn kunde utvecklas/hur byn skall överleva, och för att byborna skulle få mera information om vad som är på gång.

Fem svaranden föreslår även att *loppmarknad* och/eller *auktion* kunde ordnas. I ett av svaren nämns att vinsten delvis kunde gå till byrådetets verksamhet.

*Hobbykurser* nämns också av flera svaranden, och som exempel nämns matlagning (jfr ovan), men även fotokurs, hantverk för barn eller för vuxna, tillverkning av fågelholkar m.m. Dessutom förkommer ett antal övriga förslag, bl.a. *rockfestival*, "eller vad som helst för festival", *julotta* för byn, *musikaftnar* för yngre, *något för barnfamiljer* och *något för ungdomar 13-20 år*.

### *Frivilligarbete*

Ur svaren på frågan om man är intresserad av att själv delta i frivilligarbete framkommer att rätt många av de svarande redan nu är involverade i frivilligarbete. 12 svaranden bedömer att de är aktivt involverade, 20 svaranden är ibland involverade, medan fyra svaranden gärna skulle delta trots att de nu inte gör det. På frågan om vad svarande gärna skulle göra om han eller hon skulle göra mera frivilligarbete än idag, framkommer att intressena är rätt breda och inkluderar allt från renoveringsarbeten till räfsning, servering m.m.

## **Byns starka och svaga sidor**

Den andra delen av enkäten avsåg att fånga hur byborna ser på sin hemby idag. Delen bestod av fyra öppna frågor där svarande ombads beskriva byns goda sidor eller vad han/hon är nöjd med i Lappfors, samt byns svaga sidor, d.v.s. brister och



begränsningar samt problem med att bo i Lappfors. Därtill ombads svarandena ta ställning till vilka möjligheter han/hon ser för byns framtida utveckling, likväl som till vilka hotbilder som finns.

I texten nedan sammanfattas helhetsintryck samtidigt som utrymme ges för avvikande eller alternativa ställningstaganden. Citat används sparsamt, men förekommer i sådana fall där de är representativa för en större grupp svaranden, och i enskilda fall som illustration till det som redogörs för.

### *Byns starka sidor*

De flesta svaranden är nöjda med att bo i Lappfors, och allra mest verkar man uppskatta den service som ännu finns tillgänglig. Därnäst uppskattas också naturen av väldigt många svaranden.

Flera svaranden skriver i varierande ordalag att närheten till den vackra naturen, lugnet och den avstressande miljön är byns strakaste sida. I detta sammanhang nämns ofta också Esse å, sjöar, goda fiskevattnen och andra rekreativsmöjligheter med vandringsled, skidcentret och simstranden. Någon betonar den friska luften, bra vatten och tystnaden. Därtill betonar många svaranden också lugnet, fridfullheten och tryggheten som följer av att byn ligger nära naturen och relativt långt ifrån städer. "Passligt avsides", skriver en svarande – medan någon annan tycker byn kanske är lite väl avsides (se nedan).

Utöver naturen, rekreativsmöjligheterna och tryggheten nämner också många svaranden att byn har förhållandevis många servicepunkter, och man är över lag nöjd med allt som finns tillgängligt. "Ännu saknas inget", skriver en av de svarande. Utöver den kommunala servicen, inklusive skolan, nämns ofta bybutiken, banken och ett par företag.

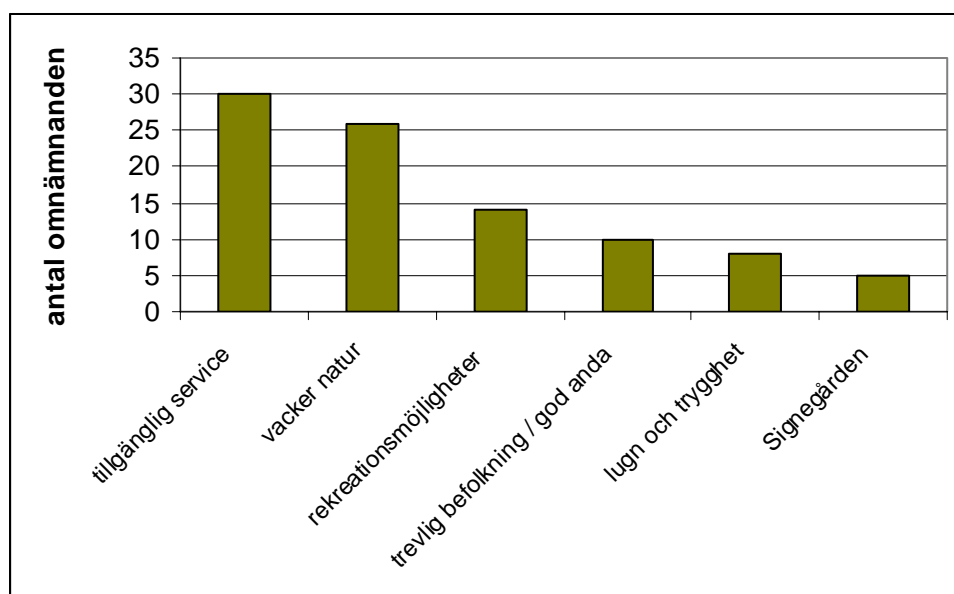
Till de omdömen av byns goda sidor som kombinerar både service och natur hör följande:

"En oerhört vacker natur att bosätta sig i. Ännu finns viss form av service som bank, butik, med apoteks- och postservice. Så har vi skola med bibliotek och dagvård med daghem och förskola. Byahem för kyrkligverksamhet, Marthamöten. Grillplatser och simstrand, danspaviljong, kommunens skidcentrum. Radhuslänga förutom hyreshus vid fäboden och "gamla" handelslaget. Här finns snickeri, såg och Rani plast, frisörska, bilverkstad och några andra företagare."

Många svaranden skriver också att de trivs med befolkningen, att det finns trevliga människor i byn, goda grannarna, god vi-andan och bra sammanhållning. I de flesta fall (dock inte i alla fall) upplevs även det som kallas "alla-känner-alla-mentaliteten" som positiv. Ett fåtal nämner dessutom en fungerande tvåspråkighet som en styrka – men här delar sig uppfattningarna igen. En svarande upplever att tvåspråkigheten nog inte fungerar särskilt bra; all information går på svenska.

Många svaranden är nöjda med det aktiva föreningslivet. Några svaranden nämner även Signegården som en styrka, dels för att den lockar till sig folk utifrån, dels för att man tycker Signegården är en bra plats för samvaro och olika möten.

Ur figur 2. framgår de saker i Lappfors som flest svaranden har nämnt. Notera att även om inte alla som besvarat enkäten fyllt i de öppna frågorna, kan samma svarande ha nämnt flera aspekter, varför det sammanlagda antalet aspekter överskrider det totala antalet returnerade enkäter (46 st.).



Figur 2. Lappfors goda sidor (antal omnämningen)

### *Byns svaga sidor*

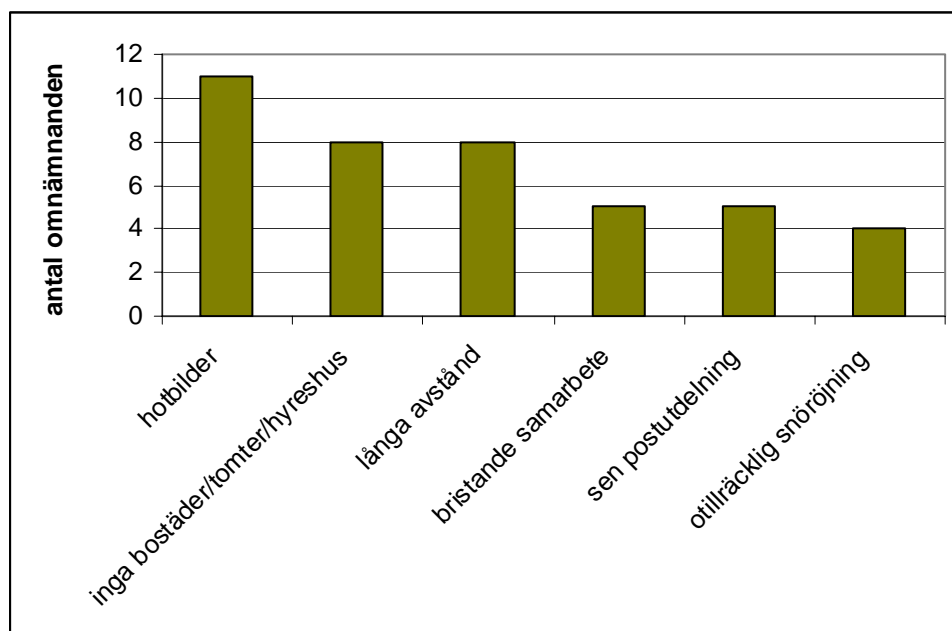
I frågan om byns svaga eller dåliga sidor har svaren en större spridning än då det gäller de goda sidorna. Många byinvånare är kritiska mot särskilt snöröjningen och postens service – och många svaranden uttrycker en oro inför att annan service skall dras in, att skolan skall läggas ner, att allt nödvändigt försvinner från byn, och att unga familjer inte mera flyttar in. Många av dessa aspekter kunde lika väl platsa under kategorin hotbilder inför framtiden (se nedan). Därtill upplever svaranden de

långa avstånden till de närmaste städerna som erbjuder hälso- och sjukvårdstjänster, där det finns arbetsplatser, där kurser o.d. arrangeras, som besvärliga. Inte heller trafikförbindelserna får några rosor, vilket naturligtvis förvärrar avståndsproblemet.

Till andra svaga sidor av byn som ofta omnämns hör bristen på lediga bostäder, inklusive avsaknaden av åldringshem och det planerade, ännu obyggda radhuset. Flera svaranden nämner att det är svårt att hitta bostad eller tomtmark för dem som vill bosätta sig i byn, liksom flera nämner avsaknaden av hyreshus.

Ytterligare påpekar flera svaranden att det råder brist på aktiviteter, både generellt och särskilt för barn och ungdomar. Några svaranden upplever också att "alla-känner-alla-mentaliteten" är påfrestande, och en del upplever att föreningarna i byn konkurrerar med varandra på ett mindre konstruktivt sätt. Någon skriver att det i vissa frågor uppstått en "vi" och "de"-mentalitet. I detta sammanhang nämns bl.a. Signegården, om vilken det enligt ett par svaranden råder oenighet och dragkamp.

I figur 3. sammanställs de oftast nämnda svaga sidorna i Lappfors. I alternativet hotbilder ingår flera sådana aspekter som ännu inte är förverkligade men som upplevs som reella, bl.a. rädsla för indragning av skolan och utflyttning av unga familjer. Hotbilderna är inkluderade både här och i avsnittet nedan eftersom själva närvaron av hotbilder naturligtvis också är en svag sida som avspeglar sig i byns karaktär.



Figur 3. Byns svaga sidor

Liksom i föregående figur anges antalet omnämningen per tema i figur 3, varvid samma svarande kan ha nämnt många olika aspekter. Enskilda omnämningen, som endast en eller ett par svarande skrivit, är inte inkluderade i figuren.

### *Hotbilder*

I frågan om hotbilder återkommer flera av de temata som också berördes i frågan om byns svaga sidor.

Mest orolig är man för att skolan och dagis flyttas/dras in, och att bybutiken och banken läggs ner. Enskilda svaranden oroar sig för att Rani plast kanske skulle flytta. Om något av allt detta sker är man rädd att allt annat också försvinner, varvid särskilt den yngre befolkningen i ännu högre grad än tidigare flyttar bort, och endast de äldsta blir kvar i byn. Många ser det också som ett reellt hot att de yngsta flyttar bort och aldrig återvänder till byn, många svaranden lyfter fram att väldigt få barn föds, och att det inte sker någon nyinflyttning. Nästan alla som besvarat denna fråga, eller 42 personer, berör antingen hotet mot befintlig service eller problematiken kring för lite nyinflyttning eller en åldrande befolkning. Några axplock ur svaren:

”Att det föds få barn och att det mycket sällan flyttar barnfamiljer till byn. Att skolan försvinner och att ingen fortsätter med byabutiken efter att nuvarande affärsman går i pension.”

”Byn avfolkas snabbt inom 20 år. Daghem, skola, bybutiken, banken stängs. Rani plast fabriken läggs ner?”

”Om skolan stängs. Om butiken stängs. Om Jante kommer hit: ”Du skall inte tro att du är nån, att du är speciell.”

”Befolkningen blir äldre, barnfamiljer som vill flytta hit får inte bostad eller tomt att bygga på, det föds för få barn... efter en tid försvinner dagis och skola... biblioteket?”

”Negativt för byn och speciellt för de äldre är ifall bybutiken med post och medicinskåp stängs när ägaren går i pension.”

I enskilda fall lyftes också andra hotbilder fram, jämsides med ett antal av de svaga sidor som även behandlades ovan. Här återkommer (hyres-)bostadsbristen och tomtbristen jämte svårigheter med bygglov etc. Dessa anges då som en delorsak till varför det inte sker någon nyinflyttning. Ytterligare noterar ett par svaranden att centraliseringen tenderar att utarma byar, en svarande finner att avloppshanteringen blir för kostsam, och några svaranden lyfter fram problem med att engagera unga i frivilligarbete: ifall de yngre inte engagerar sig kommer verksamheten i byn att måsta trappas ned då de äldre inte mera kan eller orkar ansvara för t.ex. upprätthållandet av Signegården.

## *Utvecklingsmöjligheter*

På frågan om vilka möjligheter till utveckling av byn de svarande ser förekommer dels visioner om hur man önskar att byn ser ut i framtiden, och dels konkreta idéer om vad som kunde utvecklas och hur. Bland visionerna nämns t.ex. förhoppning om flera barnfamiljer och att ungdomarna bor kvar i byn, och att flera företag har etablerat sig i byn i framtiden.

Bland de konkreta förslag och områden som kunde utvecklas och bidra till att möjliggöra en god framtid, framträder särskilt tre huvudteman i svaren:

- 1) satsningar på äldreboende
- 2) skapandet av boendemöjligheter särskilt för unga och nyinflyttare
- 3) satsningar på naturen

Många svaranden önskar att äldreomsorgen, likväl som pensionärers boendesituation, kunde utvecklas i byn. I frågan om äldreboende tar väldigt många av svaranden upp olika förslag till att bygga nya former av äldreboende i byn. Detta motiveras med att det skulle möjliggöra för de äldsta att bo kvar i byn samtidigt som det skulle frigöra gårdar och hus för yngre inflyttare. Här föreslås både servicehem, ålderdomshem, gruppboende för äldre och radhus. Det sistnämnda kunde utnyttjas både av yngre och äldre som inte vill ta hand om en stor tomt. Vidare kunde det vara frågan om hyreshus eller aktielägenheter; i de flesta fall handlar det i första hand om tillgången på lättskötta hem, och närhet till service eller hjälp för ensamstående äldre, snarare än huruvida lägenheter eller bostäder är ägo- eller hyresbostäder.

Många svaranden kopplar, som ovan framgår, ihop de äldres behov av andra boendeformer med förutsättningarna för yngre att flytta till byn. En del svaranden efterlyser explicit försäljning av gårdar som står tomma där äldre invånare kanske flyttat. Många tycker att det borde vara lättare att hyra och köpa gårdar som finns i Lappfors. Därtill förekommer också fristående kommentarer som betonar att radhus och hyreslägenheter kunde byggas för unga bybor som flyttar hemifrån. Några svaranden skriver att flera bekanta kunde tänka sig att flytta till byn om de skulle hitta tomter. Detta pekar igen på möjligheter att locka inflyttare om boende kan ordnas. Ett mera radikalt förslag är ytterligare att dela ut gratis tomter (eller sälja mycket billigt) för att uppmuntra nyinflyttning till byn.

I frågan om boende förekommer dessutom enskilda svar som betonar att man borde utveckla möjligheterna till korttidsboende i byn, särskilt sommarboende. Detta

kunde också kan kopplas till flera av de svar som betonar naturen som byns främsta utvecklingsmöjlighet.

I frågan om naturen skriver flera svaranden att man bättre kunde utnyttja den vackra naturen än man gör idag, och att man kunde utveckla turismen i anslutning till den. Förslagsvis nämns att skidstugan kunde utvecklas t.ex. för övernattningar, att man borde hitta användningsområden för stugan också sommartid, att man kunde satsa på vandringsleder, rekreationsdagar och paddling. Ett par svaranden nämner också att en satsning på naturen eventuellt kunde medföra nya arbeten inom turismen. I sammanhanget nämns även sommarlägerverksamhet.

Utöver ovanstående nämner ett par svaranden att Terjärsvägen, postens service och avloppssystemet borde utvecklas, att man kunde satsa på Internet och bredband, och att fler tillställningar och aktiviteter kunde ordnas. Några svaranden betonar också att man borde stöda bybutiken mera medvetet, och att föreningarna borde samarbeta mer.

## Utveckling av byn

Enkätens sista del tog fasta på förslag till verksamhet och utveckling av byn. Sektionen omfattade fyra frågor som berörde förslag till verksamhet/åtgärder som skulle underlätta nyinflyttning, förslag till verksamhet som förbättrar trivsel och förbättrar sammanhållning, samt förslag till hur verksamheten vid Signegården kunde förbättras. Nedan behandlas frågorna som berörde trivsel och sammanhållning tillsammans eftersom dessa delvis överlappar varandra.

### *Åtgärder som gynnar nyinflyttning*

I frågan om åtgärder som skulle möjliggöra en ökad nyinflyttning har ett antal förslag redan nämnts i avsnittet om utvecklingsmöjligheter i byn. Många av svarandena tar fasta på behovet av tomtmark. Svarandena riktar sig både till privata markägare som uppmuntras koordinera information om tomter som är till salu, och att sälja åt intresserade köpare, samt till kommunen som många svaranden gärna skulle se att lediggör och marknadsför attraktiva tomter i byn. Några svaranden föreslår även här att kommunen kunde dela ut gratis tomter (eller sälja billigt), och eventuellt bidra med vattentillgång m.m. Enskilda svaranden föreslår också att kommunen på annat sätt kunde uppmuntra/premiera unga att bosätta sig i byar, t.ex. genom att ge förmåner till barnfamiljer och investera i lätta trafikleder som upplevs

som trygga för motionering. Satsningar på skola, kommunal service m.m. föreslås också.

Härutöver nämner dussinet svaranden att ett radhus borde byggas, och många skriver att det borde finnas flera hyresbostäder samt och bostäder som lämpar sig för äldre. För de äldre föreslås, som tidigare framkommit, både åldrings-/servicehem och andra former av boende som avlastar äldre personer som inte mera kan/vill sköta en stor gård (t.ex. rad- och parhus).

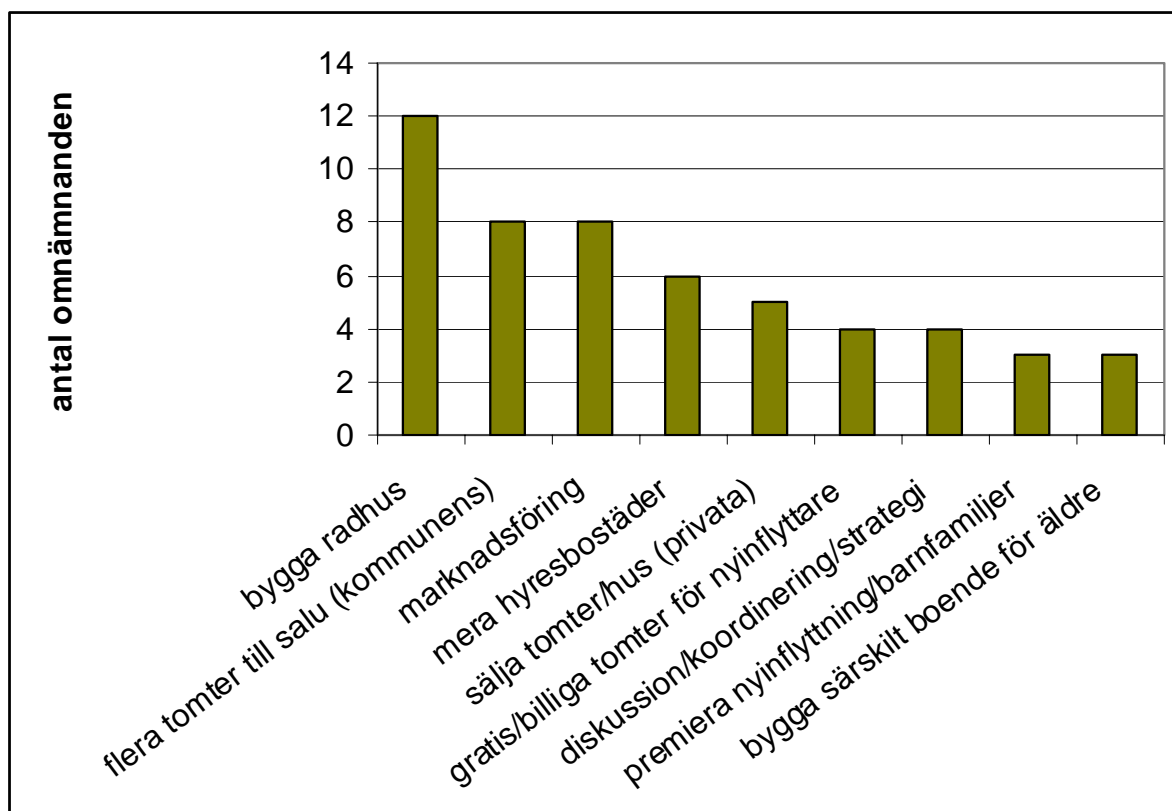
För att utveckla och koordinera bostadsplaneringen i byn föreligger flera förslag om hur detta kunde göras. Ett förslag som omnämns två ggr i något olika ordalag är att sammankalla till möte i byn där kommunen också deltar, t.ex. så att byaråd, Marthaförening, Hem och skola, Ungdomsföreningen och kommunala representanter och övriga intressenter träffas för att diskutera olika förslag. Andra förslag som kommer fram är att:

- välja en grupp i byn som ansvarar för strategier som skall uppmuntra till nyinflyttning
- utveckla bystrategin
- benämna en kontaktperson för köp och försäljning av tomter
- sammanställa information om lediga tomter som utannonseras
- arrangera nyinflyttningsseminarium på Signegården.

Vidare föreligger flera förslag som syftar till att utveckla idéer om hur flera företag kunde lockas till byn, och hur man bättre kunde marknadsföra byns goda sidor för att locka nyinflyttning. Konkreta förslag är att:

- skapa innehållsrik hemsida på Internet som framhäver byns fördelar
- göra mera reklam för byn.

I figur 4. är svaren på frågan sammanställda enligt samma mönster som i tidigare figurer, d.v.s. så att antal omnämmande per förslag framkommer. Eftersom flera svaranden givit många förslag är det totala antalet omnämmanden större än antalet svaranden.



Figur 4. Åtgärder för att underlätta nyinflyttning till byn

Utöver de förslag som nämns ovan förekommer enskilda omnämmanden där det föreslås att:

- vandringsled kunde gå från centrum till Bockabron på ömse sidor om ån
- mera aktiviteter skulle arrangeras, och
- att byborna borde ställa sig mera öppna mot tvåspråkigheten.

#### *Trivsel och sammanhållning*

På frågorna om hur man kunde öka trivsel och sammanhållning i byn har 30 respektive 29 personer skrivit ut ett svar, vilket är något färre än på de tidigare frågorna. Här förekommer också ett fåtal svar som säger att trivseln nog inte är det stora problemet; de som bor i byn trivs antagligen, annars skulle de flytta bort.

I viss utsträckning uppfattas frågan också som upprepning av tidigare frågor, vilket syns i att somliga svar som framkommer här redan tidigare har behandlats utförligt. Hit hör *boendefrågor*, jämte den sena *postutdelningen* och behovet av att *bevara den service som finns* i byn idag. Många svaranden lyfter fram särskilt vikten av att bevara skola och bybutik, och vikten av att *byinvånarna själva tar ansvar för att stöda verksamheten*. Här betonas även att de *yngre också måste engagera sig*, inte bara de äldre.



Till övriga delar önskar många svaranden utveckla både trivseln och sammanhållning och byanda med hjälp av olika *arrangemang, program och aktiviteter som unga eller äldre eller allesammans kunde delta i*. Här förekommer många av de aktiviteter som föreslås att byarådet kunde arrangera (se ovan), bl.a. kurser, sällskapsaktiviteter med lekfulla inslag, naturvandringar, grillkvällar, biokvällar, loppis, marknad m.m. Också nya förslag, så som *byakamper, innebandy och fotboll "för talanglösa"* och *verkstad för ungdomar* framkommer. Dessutom skulle väldigt många svaranden gärna se att det fanns något samlingsställe: *bycafé, öppen caféverksamhet, kvällscafé* och/eller *kiosk* skulle uppskattas. Dessutom skulle en del svaranden gärna se en *bastu* vid ån, *lekpark* i byn, *tjärdal, mattbrygga* vid ån och *vak för vinterbad*. *Festivaler, parbingo* där man vinner överraskningsgäster under ett år, *musikaftnar för yngre* (t.ex. Denis och Rolle) föreslås också.

### *Signegården*

Signegården väcker många tankar och kommentarer. Dessa koncentrerar sig generellt sett till tre aspekter av verksamheten. För det första föreligger många förslag som relaterar till behovet av samlingsplats eller bycafé. Många svaranden önskar att Signegården skulle vara öppen för byborna ibland, t.ex. en kväll i veckan eller en kväll och söndag eftermiddag året om, eventuellt endast på sommarveckoslut. Dessutom föreslår en svarande söndagsluncher "på prov", någon annan föreslår cafékvällar med diskussionstema och en tredje föreslår mera "fri verksamhet" för invånarna. Ytterligare önskar några svaranden mera mat- och grillverksamhet för allmänheten i Signegården. Sammanlagt är det 10 personer som föreslår att café- och restaurangverksamheten utvecklas i en riktning som åtminstone ibland är öppen för byinvånarna.

För det andra har många svaranden tankar och frågor om huruvida den nuvarande verksamhetsformen är bra. En de svaranden ger en eloge åt de aktiva som med talkokrafter åstadkommit mycket – medan en del frågar sig om talkokrafterna räcker till i framtiden. Några skriver att det blir betungande med talko i längden, någon annan skriver att det behövs mera talkoanda. Alternativet, att anställa personal som driver verksamheten, framförs eller tangeras också i en handfull svar.

"Det bästa vore ju om man kunde anställa folk. Köksa och städerska. Byborna blir trötta på att ställa upp på talko."

En något mindre grupp svaranden skriver dock uttryckligen att de tycker att verksamheten är bra som den är:

”Tycker det är bra, fungerande verksamhet redan. Kunde ev. utvidgas med annan service också men det kan nog vara svårt att få ihop det med frivilliga personer som ställer upp och hjälper. Verkligen roligt att det finns en så bra verksamhet där redan!”

För det tredje förekommer en hel del förslag till annan verksamhet i Signegården som kunde gå hand i hand med nuvarande verksamhet. Här nämns flera gånger möjligheten att renovera vinden så att den kan utnyttjas för *övernattningar eller som lägenheter*. Detta kunde kombineras med *bed and breakfast-verksamhet*. Vidare föreslås att vindsutrymmena renoveras för *kurser och föreläsningar*.

Andra förslag är:

- utställningar, t.ex. gamla kläder, maskiner, arbetsredskap, metoder
- kurser med matlagning, tillredning med konsulent (se även ovan, förslag till verksamhet som byrådet kunde arrangera)
- konstgalleri
- försäljning ”av något slag”
- månadens tema, t.ex. julsånger i december, påskpynt, baka och laga mat på hösten

## Kommentarer

Slutligen fanns utrymme för kommentarer i enkäten. De kommentarer som är av allmängiltig natur återges nedan som direkta citat, medan riktade kommentarer framförs muntligen till den/de som berörs.

”...förhållandena har förändrats drastiskt i och med banken försvinner.”

”Kärnfråga: Hur kan vi få privatföretagare och industrin att etablera sig i Lappfors?

Lyckas vi med detta, d.v.s. att skapa arbetsplatser i byn, så är vi långt på väg.”

”På anslagstavlan även på finska.”

”All service finns ännu i byn, så det gäller att kämpa för att hålla dom kvar. Försvinner knutpunkterna i byn, då ser framtiden dystert ut.”

”Hoppas verkligen att nu är dags att se över byaplanen som uppgjordes och fundera hur vår by ska växa o. överleva.”

”... En by är full av individer.”

”Fem myror är fler än fyra elefanter.”

”Kämpa med t ex namnlistor för att hålla servicen kvar.”

”Hoppas att vi vid byamöte kan få feedback på denna förfrågan.”

”Bostadsfrågan borde lösas så snabbt som möjligt! Vi har inte ”råd” att förlora pensionärer och unga.”

## Sammandrag och konklusion

Inom ramen för denna undersökning har Över-Neder Lappfors Byaråd r.f., i samarbete med Studieförbundet i Österbotten och Svenska yrkeshögskolan, sektorn för hälsovård och det sociala området, önskat utreda hur invånarna i Lappfors idag ser på sin hemby: styrkor, svagheter, möjligheter och hotbilder. Avsikten har också varit att utreda invånarnas

- förslag till åtgärder som skulle underlätta nyinflyttning
- förslag till åtgärder som ökar trivsel och sammanhållning i byn
- deltagande i aktiviteter som arrangeras av byarådet, byarådets verksamhet och invånarnas intresse av frivilligarbete, och
- utvecklande av verksamheten vid Signegården

Byarådets avsikt är att framöver initiera en dialog tillsammans med byinvånarna om byns framtid, om hur byborna vill att sammanhållningen och vi-andan i byn skall utvecklas, och om hur man kunde attrahera en ökad inflyttning till byn. Denna rapport skall utgöra en grund för den debatten.

Rapporten bygger på en enkät som delats ut till alla hushåll i Lappfors, som tar fasta på det sakområden som man önskat utreda. Enkäten har besvarats av 46 personer (hushåll) vilket motsvarar ungefär en tredjedel av hushållen i Lappfors.

Utgående ifrån de svar som erhållits på den enkät som delats ut till alla hushåll i Lappfors, ser sig Lappfors som en by belägen i naturskön omgivning. Byn karakteriseras av goda rekreativsmöjligheter och en förhållandevis omfattande service i förhållande till invånarantalet. Här ligger också byns främsta styrka: invånarna trivs med naturen, inklusive ån och närbelägna sjöar. Man ser ett mervärde i alla rekreativsmöjligheter som finns, och många njuter av lugnet och tryggheten. Därtill uppfattas den service som ännu idag finns tillgänglig i byn som bra och tillräcklig (med undantag för postens utdelningstider och snöröjningen som uppfattas som otillräcklig). Sammanhållningen är också rätt god, och det finns många aktiva föreningar i byn.

Samtidigt hotas byn av avfolkning. Befolkningen blir också allt äldre samtidigt som nyinflyttningen är obefintlig. Många unga flyttar bort för att studera eller arbeta, och endast få barn föds. Om trenden håller i sig hotas byskolan av indragning, och risken är stor att annan service också läggs ner. Om detta inträffar är många bybor rädda att byn tynar bort.

I enkätsvaren finns många förslag till åtgärder som kunde vidtas för att råda bot på hotbilderna. Utan att här gå in på alla idéer kan man urskilja särskilt tre temaområden där invånarna förespråkar satsningar: 1) äldreboende, 2) nya boendemöjligheter för unga, och 3) satsningar på naturen, både för invånarnas egen trivsel och för utvecklandet av turism.

För många äldre kunde radhuslägenheter, parhus eller serviceboende erbjuda en möjlighet att bo kvar i byn, även då krafterna börjar sina. Samtidigt som äldre flyttar till mindre, äldreanpassade bostäder skulle gårdar och tomter kanske också komma till salu. Detta skulle i sin tur skapa förutsättningar för nyinflyttning samtidigt som de äldre kunde stanna kvar i byn. Dessutom förespråkas både radhus och hyreslägenheter för både unga och gamla, och medvetna satsningar på tomtförsäljning samt koordinering av informationen om tomer/hus som är till salu gentemot villiga köpare. I dagens läge upplever många svaranden nämligen att det är svårt att hitta attraktiva tomter även om det skulle finnas intressenter som vill flytta till byn.

Satsningar på naturen utgör ytterligare en möjlighet att skapa liv och rörelse i byn, och eventuellt arbete inom turismbranschen. Här föreslås lägerskolor, paddlingsmöjligheter och övernattningsmöjligheter i skidstugan sommartid. I nära anslutning till detta föreslås även bed-and-breakfast möjlighet i Signegården som redan nu har en utåtriktad verksamhet.

En annan aspekt som också tas fram i enkäterna är trivseln och sammanhållningen för dem som redan nu bor i byn. Här förekommer många förslag om verksamhet som invånarna skulle önska, dels sådan som kunde ske i byarådets regi, dels sådan som likaväl kunde arrangeras av annan förening eller på annat sätt på frivillig basis, eller i somliga fall av företagare. Bland de idéer som oftast omnämns finns intresset för kiosk eller kvällsöppet café, t.ex. i eller i anslutning till Signegården, olika kvällsarrangemang med kaffe, middag, matlagningskurser, pizzakvällar för ungdomar, och temadiskussioner och föreläsningar för byinvånarna. En del svaranden önskar också andra kurser, verkstäder, tävlingar och sociala evenemang för byinvånarna. Vidare finns det många förslag på aktiviteter i naturen som upplevelsemiljö som inte kräver mer än gemensamma avtal om var och när de utförs.

I de verksamhets- och byautvecklingsförslag som framkommer ovan öppnar sig möjligheter i två riktningar för själva Signegårdens verksamhet: å ena sidan kunde Signegårdens verksamhet utökas med logi, kursgårdsverksamhet, satsning på

kvällsöppet café under sommarmånaderna etc. – men detta kräver nog att personal anställs för verksamheten, vilket kan utgöra en ekonomisk risktagning. Den andra möjligheten är att tillåta Signegården att vara ett slags bycentrum som är tillgängligt för byinvånarna, där många olika idéer kan förverkligas med frivilliga krafter – utan att eftersträva vinst. Det sistnämnda kräver dock att många byinvånare vill vara med och ta en del av ansvaret.

Bland dem som besvarat enkäten har de flesta deltagit i mycket av den verksamhet som arrangerats också tidigare, vilket i sig tyder på att intresset för att delta i nya aktiviteter är genuint. Därtill är ganska många svaranden aktivt med i någon form av frivilligarbete, vilket nog är en förutsättning för mångsidigt verksamhetsutbud i en mindre by.